

Työttömyyttä pitää voida alentaa

Ennen muinoin, sotien jälkeen aina 1990-luvun alun Suureen Lamaan asti Suomessa elettiin devalvaatiosykliä. Noin 10 vuoden välein vientiyrittysten kannattavuus, ulkomaankaupan alijäämä ja työllisyystilanne menivät niin huonoiksi, että hallitus ja Suomen Pankki katsoivat tarpeelliseksi lisätä sitä markkamäärää, joka saatiin vientituloina ja maksettiin tuontimenoina. Tulonsiirron saatuaan yritykset innostuivat taas investoimaan, työllisyys parani ja palkkojen nousuvauhti kiihtyi – kunnes oltiin jälleen samassa tilanteessa 10 vuoden päästä.

Suuren Laman jälkeen ei enää devalvoitu. Syyskuussa 1992 kellumaan päästetty markka kuitenkin heikkeni ja paransi kilpailukykyä roimasti, eikä sen myöhempi kiinnitys ja vaihto euroon tapahtunut suinkaan millään epäedullisella kurssilla. Nokia-kluusterin lisätuella vienti veti Suomen lamasta ja suurtyöttömyydestä. Vuodesta 1994 työttömyysaste puolittui vuoden 2008 6,4 prosenttiin, joka oli silti vielä kaksinkertainen verrattuna vuoteen 1990. Viime vuosina se on taas ollut korkeampi.

Monenlaisia opetuksia työmarkkinoiden toiminnasta ja työllisyyspolitiikasta on saatu tästä historiasta. 1990-luvun taitteessa päästiin kutakuinkin täystyöllisyyteen tai jopa sen yli. Kolmen prosentin työttömyysasteen - pitkäaikaistyöttömyyden poistumisen ja vain 80 000 työttömän – ”hintana” olivat lähestulkoon 7 prosentin inflaatio ja 10 prosentin palkankorotukset, jotka nakersivat kilpailukykyä. Finanssikriisin alla 2007 tilanne oli sama mutta lukujen taso toinen. Työttömiä oli 100 000 enemmän, pitkäaikaistyöttömiä ja muita vaikeasti työllistyviä yli 100 000. Täystyöllisyyttä sekin, jos rajana pidetään inflaation lähtemistä kiihtymään.

Monet työmarkkinatutkijat ovat korostaneet, ettei pitkäaikaistyöttömyyttä saa päästää repeämään niin kuin 1990-luvun lamassa ja sen jälkeen. Se tulee monella tavalla erittäin kalliiksi työttömälle, hänen perheelleen ja koko yhteiskunnalle. Näin on kuitenkin taas käymässä. Miksi?

Työllisyyspolitiikasta ei nykyään juuri keskustella. Pinnalla ovat aivan muut asiat. Juhlapuheissa kyllä työttömyyttä pidetään jopa ykkösongelmana, mutta toimenpiteisiin ei tahdo löytyä rahaa. Devalvaatio ei nyt tule kyseeseen, mutta milloin saamme valtiovarainministeriöltä oikean laskelman, kuinka paljon työttömyys maksaa tänä päivänä ja kuinka paljon rahaa veisi sen vähentäminen, yhteiskunnalle nettona verokertymän kasvu ja sosiaaliturvamenojen väheneminen huomioon ottaen?

Osaavathan VM:n virkamiehet laskea julkisen talouden kestävyysvajeenkin prosenttiyksikön kymmenyksen tarkkuudella vuoteen 2060 asti ja pitemmällekin. Voisiko työttömyyden vähentäminen pienentää kestävyysvajetta? Sitä emme tiedä, ja sehän riippuu myös työllisyyspolitiikan keinoista. Vanhasta muistista ehdotettavat infrainvestoinnit tulevat nykyään paljon kalliimmiksi kuin ennen vanhaan ”kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön” järjestämät lapiohommat. Tehokkaampia keinoja olisivat palkkatuet, joita voidaan maksaa myös yksityiselle sektorille.

Kannattaa myös pohtia, millaisia työpaikkoja nykyaikana voisi syntyä suuria määriä. Esimerkiksi palvelinkonesalit ovat isoja investointeja, mutta ne työllistävät vähän. Robotit ja muut koneet syrjäyttävät ihmistyötä yhä enemmän, ja työllistettävä on paljon muitakin kuin korkeakoulutettuja huippuosaajia. Toisaalta vanhusten hoidon ja lastensuojelun kaltaisilla hyvinvointipalveluilla olisi aivan ilmeistä tarvetta palkata lisää väkeä. Paljonko meidän oikeasti tarvitsisi maksaa siitä, nettona?

